

ВОДНІ РЕСУРСИ БАСЕЙНУ РІЧКИ КІЛЬЧЕНЬ

Доценко В.І., Ткачук Т.І.
Дніпропетровський державний
аграрно-економічний університет, м. Дніпро
tetyanka08@list.ru

Річка Кільчень належить до басейну річки Самара і є правою притокою першого порядку. Басейн річки розташований у межах степової зони. Річка Кільчень протікає по території трьох районів Дніпропетровської області – Новомосковського, Магдалинівського і Дніпровського.

Живлення р. Кільчень переважно снігове й дощове, для літньо-осінньо-зимової межені має значення джерельне живлення, а також регулювання стоку (нагромадження води) у ставках і водосховищах. За даними гідрогеологічних умов має місце перетікання підземних вод з басейну р. Чаплинка, особливо після спорудження на ній ряду ставків і водосховищ (Шевченківські верхнє і нижнє, сумарним об'ємом 2,9 млн. м³), а також з району Ульянівського поду Дніпровської зрошувальної системи, у зв'язку з чим водність річки після 1976 р. (час заповнення водосховищ) значно зросла. Для водного режиму річки характерна весняна повінь з піковими витратами води і літньо-осінньо-зимова межень, що переривається нетривалими дощовими паводками.

На водомірному посту Олександрівка Перша на р. Кільчень з червня 1948 р. проводяться спостереження за рівнями води, льодовими явищами і товщиною льоду, з 1957 р. – за витратами води.

Річковий стік р. Кільчень досить нерівномірний як у багаторічному плині, так і по сезонах року. Максимальна середньорічна витрата води по водомірному посту Олександрівка Перша спостерігалася в 1970 р. і склала 1,16 м³/с, мінімальна в 1975 р. – 0,091 м³/с, середньобагаторічна – 0,49 м³/с. Коефіцієнт варіації річкового стоку становить $C_v=0,55$, коефіцієнт асиметрії – $C_s=1,5C_v=0,82$. Модуль стоку при цьому складе 1,30 л/с·км², об'єм стоку – 15,4 млн. м³, шар стоку – 41,0 мм.

При детальному аналізі стоку річки (рисунок) можна помітити, що найбільша водність спостерігається з 1975 по 1990 роки, тобто роки найбільш активної роботи Дніпровської (Фрунзенської) зрошувальної системи, яка знаходиться у басейні річки Кільчень. Пізніше, зі зменшенням кількості поливів річна водність повертається на природний рівень.

Весняна повінь на річці Кільчень, як і для всіх річок даного регіону, спостерігається кожного року. Середня дата початку весняної повені по водомірному посту Олександрівка Перша – 22 лютого. Найбільша витрата води спостерігається, в середньому, 10 березня, кінець повені – 19 квітня. Середня тривалість повені становить 55 діб, найбільша – 106 діб (1983 р.), найменша – 16 діб (1960 р.).

Середня найбільша витрата води весняної повені становить $7,98 \text{ м}^3/\text{с}$, найбільша зафіксована – $57 \text{ м}^3/\text{с}$ (1970 р.). Коефіцієнт варіації $C_v=1,42$, коефіцієнт асиметрії $C_s=5,66$, співвідношення $C_s/C_v=4$, модуль стоку $21,2 \text{ л/с/км}^2$.

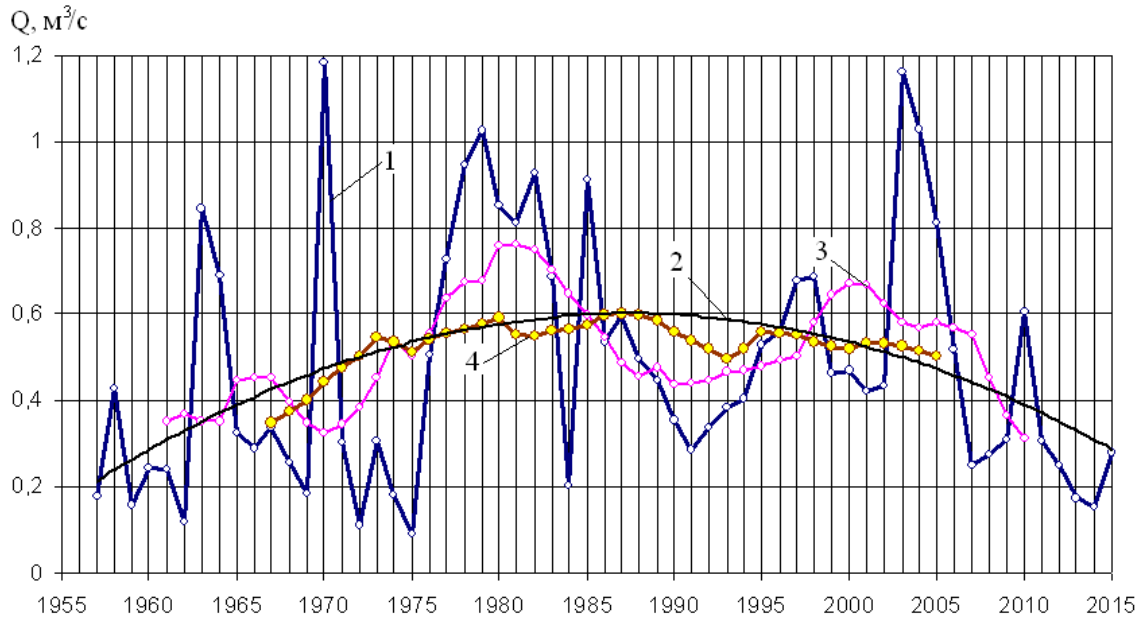

Рисунок. Середньорічний стік р. Кільчень біля с. Олександрівка перша:
 1 – середньорічна витрата; 2 – лінія тренда; 3 – осереднена за 10 річні періоди;
 4 – теж за 20 річні періоди

Після спорудження ряду водосховищ і ставків у верхів'ях максимальні витрати значно скоротились і не перевищують $20 \text{ м}^3/\text{с}$. При цьому, об'єм весняної повені практично не змінився. Середній об'єм стоку повені становить $7,74 \text{ млн. м}^3$, найбільший – $30,7 \text{ млн. м}^3$ (1970 р.). Весняна повінь приносить, в середньому, 49% всього річного стоку, а в окремі роки – 97% (1968 р.).

Дощові паводки спостерігаються після тривалих і інтенсивних дощових опадів. Середня витрата дощових паводків по водомірному посту Олександрівка Перша становить $1,24 \text{ м}^3/\text{с}$, найбільша зафіксована – $6,93 \text{ м}^3/\text{с}$ (06.06.1964 р.). Тривалість паводків від 1 до 65 діб, в середньому – 22 доби. Середній об'єм стоку паводків становить $1,25 \text{ млн. м}^3$, найбільший – $5,40 \text{ млн. м}^3$ (2003 р.). Середній шар стоку паводку $3,00 \text{ мм}$. Коефіцієнт варіації максимальних витрат паводків $C_v=1,0$; коефіцієнт асиметрії $C_s=3C_v=3,0$.

Забезпеченість стоку в меженний період для водомірного поста Олександрівка Перша становить 60% . Тобто, у 40% років можливе пересихання річки. Середня багаторічна витрата води в меженний період склала $0,081 \text{ м}^3/\text{с}$, модуль стоку – $0,216 \text{ л/с/км}^2$. Коефіцієнт варіації розрахований за методом найбільшої правдоподібності мінімальної витрати складають $0,861$, коефіцієнт асиметрії – $2,15$, співвідношення $C_v/C_s=2,50$.

Розглядаючи багаторічний хід мінімальних витрат необхідно відмітити, що до будівництва основних водосховищ і Фрунзенської зрошувальної системи річка пересихала щорічно. Після їх вводу повне пересихання майже не повторюється, а якщо спостерігається то на нетривалий період.

Отже, можна відмітити, що загальна водність річки не змінюється з часом. За рахунок регулювання і використання річки зменшилися максимальні витрати весняної повені та дощових паводків, меженні витрати навпаки збільшилися.